

CONSEIL DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

SESSION ORDINAIRE 2002-2003

26 FEVRIER 2003

PROPOSITION DE RESOLUTION

**invitant le Parlement fédéral
à voter les modifications législatives
nécessaires à la correction
de l'effet pervers induit de l'introduction
du vote multiple aux élections pour le
Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale**

(déposée par M. Stéphane de Lobkowicz (F))

Développements

I. Introduction

L'introduction, dans la précipitation, du vote multiple à la veille des avant-dernières élections législatives a été une véritable escroquerie morale. Nous (1) avions immédiatement dénoncé les nouveaux modes de calcul mais malheureusement, à l'époque, personne ne nous a cru.

C'est dès le dépôt du projet de loi modifiant la législation électorale, le 6 mars 1995, que nous avons eu l'occasion de faire part à plusieurs parlementaires, membre de la commission de l'Intérieur de la Chambre et du Sénat, de nos craintes de voir ce système de vote multiple sans adaptation du chiffre d'éligibilité, générer un renforcement pervers des effets, déjà énormes auparavant, de la case de tête.

Notre opinion a été par la suite confortée par des analyses de juristes : les professeurs Stengers et Uyttendaele.

Des amendements rédigés dans les sens de nos remarques ont été rejetés en commission.

(1) Notes des députés Bernard Guillaume, Marie-Laure Stengers et Stéphane de Lobkowicz.

BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE RAAD

GEWONE ZITTING 2002-2003

26 FEBRUARI 2003

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

**waarbij het federale parlement
wordt verzocht om de nodige wetswijzigingen
goed te keuren om de averechtse gevolgen
van de invoering van de meervoudige
stemming bij de verkiezingen voor de
Brusselse Hoofdstedelijke Raad te verhelpen**

(ingediend door de heer Stéphane de Lobkowicz (F))

Toelichting

I. Inleiding

De overhaaste invoering van de meervoudige stemming aan de vooravond van de voorlaatste verkiezingen van het federale parlement heeft de kiezers waarlijk misleid. Wij (1) hebben de nieuwe berekeningswijzen onmiddellijk gehekeld, maar jammer genoeg hebben we toen geen gehoor gevonden.

Na de indiening van het ontwerp van wet tot wijziging van de kieswetgeving van 6 maart 1995, hebben we de gelegenheid gehad om verschillende parlementsleden, lid van de commissie voor de Binnenlandse Zaken van de Kamer en de Senaat, onze vrees te duiden dat de meervoudige stemming de reeds zeer kwalijke neveneffecten van de lijststem nog zal versterken als het verkiesbaarheidscijfer niet werd aangepast.

Onze mening werd vervolgens bevestigd door analyses van juristen, zoals de hoogleraren Stengers en Uyttendaele.

Amendementen die aansloten bij onze opmerkingen zijn in de commissie verworpen.

(1) Nota's van de volksvertegenwoordigers Bernard Guillaume, Marie-Laure Stengers en Stéphane de Lobkowicz.

Le résultat des élections suivantes a démontré que l'on s'est complètement moqué de l'électeur puisque pendant que celui-ci s'appliquait à voter par préférence pour les trois ou quatre candidats qu'il avait consciencieusement présélectionnés, il remplissait sans le savoir, d'autant de voix la case de tête pénalisant dans la même proportion les candidats pour qui il votait.

Les élections qui ont suivi nous ont donné entièrement raison puisque pour ne reprendre que l'exemple de la liste PRL-FDF aux avant-dernières élections régionales, exemple-qui sera développé plus loin, la case de tête est allée jusqu'au delà des élus, certains non-élus en bénéficiant encore !

La réforme de 1995 introduisant le vote multiple a été bâclée dans la mesure où elle a oublié l'adaptation du chiffre d'éligibilité qui devait être son corollaire sous peine de lui retirer le moindre sens.

Une précision technique pour terminer : dans toutes les considérations et tous les exemples qui suivent il n'est pas tenu compte de la suppression de moitié des effets de la case de tête, ceci en vue de faciliter les comparaisons entre différentes élections qui connaissaient encore le système de la case de tête non-diminuée. La division de moitié des effets de la case de tête n'a pas d'influence sur le raisonnement, les considérations et les propositions de modifications législatives qui suivent.

II. Effets des modifications législatives adoptées par le Parlement fédéral.

Le législateur fédéral entendait permettre à l'électeur de voter pour plusieurs candidats, titulaires et suppléants, d'une même liste lors des élections pour le Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale.

Selon la législation en vigueur, le chiffre électoral d'une liste est constitué par le total des bulletins favorables à cette liste, c'est-à-dire par l'addition des bulletins marqués en tête (2) et des bulletins marqués en regard d'un ou de plusieurs candidats titulaires et/ou suppléants (voir à cet égard, l'article 8 de la loi modifiant la législation électorale).

Uit de uitslag van de volgende verkiezingen is gebleken dat men de kiezer volledig voor de gek heeft gehouden. Immers, op het ogenblik dat hij voorkeurstemmen uitbracht op de drie of vier kandidaten die hij consciëntieus had geselecteerd, bracht hij zonder het te weten evenveel lijststemmen uit en berokkende hij de kandidaten op wie hij stemde evenveel nadeel.

De daaropvolgende verkiezingen hebben ons volledig gelijk gegeven. Om dit te staven, hoeven we alleen maar de PRL-FDF-lijst bij de voorlaatste verkiezingen van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad onder de loep te nemen : de lijststem kwam niet alleen ten goede aan de gekozenen, maar zelfs aan sommige niet-gekozenen ! Dit voorbeeld zal hieronder uitvoerig toegelicht worden.

De hervorming van 1995, waarbij de meervoudige stemming is ingevoerd, is ondoordacht doorgevoerd, aangezien ze niet gepaard ging met een aanpassing van het verkiezbaarheidscijfer, wat het logische gevolg ervan moest zijn, zo niet had de hervorming geen enkele zin.

Tot slot een technische precisering : in alle onderstaande overwegingen en voorbeelden is geen rekening gehouden met de halvering van de devolutieve kracht van de lijststem teneinde makkelijker een vergelijking te kunnen maken tussen verschillende verkiezingen waarbij die halvering niet bestond. De halvering van de devolutieve kracht van de lijststem heeft geen invloed op de redenering, de overwegingen en de voorstellen tot wetswijziging die hieronder volgen.

II. Gevolgen van de door het federale parlement aangenomen wetswijzigingen

De federale wetgever wilde, bij de verkiezingen voor de Brusselse Hoofdstedelijke Raad, de kiezer de mogelijkheid bieden voor meerdere kandidaten – titularissen en opvolgers – van eenzelfde lijst te stemmen.

Volgens de vigerende wetgeving wordt het stemcijfer van een lijst gevormd door het totale aantal stembiljetten waarop gestemd is op deze lijst, zijnde de som van het aantal stembiljetten waarop bovenaan op een lijst is gestemd (2) en van de stembiljetten waarop naast de naam van een of meerdere kandidaat-titularissen en/of kandidaat-opvolgers is gestemd (zie in dit verband artikel 8 van de wet tot wijziging van de kieswetgeving).

(2) Il n'est pas tenu compte de la suppression de moitié des effets de la case de tête, ceci en vue de faciliter les comparaisons entre différentes élections qui connaissaient encore le système de la case de tête non-diminuée.

(2) Er is geen rekening gehouden met de halvering van de devolutieve kracht van de lijststem om de vergelijkingen te vergemakkelijken tussen verschillende verkiezingen waarbij die halvering niet bestond.

Le gouvernement avait présenté ces modifications comme un progrès démocratique en attribuant au citoyen une liberté plus grande dans sa façon de voter.

En réalité, ce système allait, en fait, avoir comme conséquence perverse de renforcer encore les effets, déjà énormes auparavant, de la case de tête.

En effet, le gouvernement n'a pas modifié la notion clé du chiffre d'éligibilité.

Celui-ci s'obtient en divisant par le nombre plus un des sièges attribués à la liste, le chiffre électoral de celle-ci.

Autrement dit le chiffre d'éligibilité reste fixé à la fraction suivante :

$$\frac{A + B}{\text{Nombre de sièges obtenus par la liste} + 1}$$

où A est le nombre de bulletins favorables à l'ordre de présentation des candidats titulaires (c'est-à-dire les bulletins marqués en case de tête et les bulletins ne comportant des votes de préférence que pour 1 ou plusieurs candidats suppléants) et où B est le nombre de bulletins où l'électeur a voté par préférence pour un ou plusieurs candidats titulaires (cfr article 4 et 11 de la loi modifiant la législation électorale).

Dès lors, comme le chiffre d'éligibilité n'est pas modifié mais que les candidats de tête feront en moyenne plus de voix qu'avant (ce qui est normal compte tenu du panachage), ils puissent moins dans la case de tête pour atteindre le chiffre d'éligibilité et celle-ci ira plus loin sur la liste.

Pour renforcer réellement la démocratie, le gouvernement aurait dû :

- soit adopter le système communal ou provincial où le chiffre d'éligibilité est considérablement supérieur, ce qui fait que même les candidats de tête doivent beaucoup plus puiser dans la case de tête pour atteindre le chiffre d'éligibilité et celle-ci s'épuise donc plus vite; il y a donc beaucoup d'élus aux voix de préférence (environ les 2/3 des élus sur une liste forte);
- soit adopter un amendement technique qui consiste à augmenter le numérateur du chiffre d'éligibilité en remplaçant le B par le nombre total des voix de préférence obtenues par *tous* les candidats titulaires (ce chiffre étant donc supérieur au nombre de bulletins où l'électeur a émis un ou plusieurs votes de préférence en faveur des candidats titulaires).

De regering had deze wijzigingen voorgesteld als een vooruitgang voor de democratie omdat de burger meer vrijheid kreeg bij het uitbrengen van zijn stem.

In feite had deze regeling als kwalijk neveneffect dat de reeds aanzienlijke gevolgen van de lijststem nog versterkt werden.

De regering heeft immers het sleutelbegrip « verkiesbaarheidscijfer » niet gewijzigd.

Het verkiesbaarheidscijfer wordt verkregen door het stempelcijfer van een lijst te delen door het aantal door de lijst verkregen zetels plus één.

Met andere woorden, het verkiesbaarheidscijfer blijft vastgesteld op de volgende breuk :

$$\frac{A + B}{\text{Aantal zetels verkregen door de lijst} + 1}$$

waarbij A het aantal stembiljetten is ten gunste van de volgorde waarin de kandidaat-titularissen op de lijst voorkomen (d.w.z. de stembiljetten waarop bovenaan op een lijst is gestemd en de stembiljetten waarop uitsluitend naast de naam van een of meerdere kandidaat-opvolgers is gestemd) en waarbij B het aantal stembiljetten is waarop naast de naam van een of meer kandidaat-titularissen gestemd is (cf. artikel 4 en 11 van de wet tot wijziging van de kieswetgeving).

Aangezien het verkiesbaarheidscijfer niet gewijzigd is, maar de kandidaten bovenaan op de lijst gemiddeld meer stemmen zullen halen dan voordien (wat normaal is, rekening houdend met het panacheren), zullen ze minder lijststemmen nodig hebben om het verkiesbaarheidscijfer te behalen en zullen de lijststemmen een groter aantal lager geplaatste kandidaten ten goede komen.

Om de democratie daadwerkelijk te versterken, had de regering het volgende moeten doen :

- de regeling voor de gemeenterads- of provincieraadsverkiezingen overnemen : het verkiesbaarheidscijfer ligt aanzienlijk hoger, waardoor zelfs de kandidaten bovenaan op de lijst veel meer lijststemmen nodig hebben om het verkiesbaarheidscijfer te behalen en die lijststemmen bijgevolg sneller opgebruikt worden. Er zijn dus veel gekozenen met voorkeurstemmen (ongeveer 2/3 van de gekozenen op een sterke lijst);
- of een technisch amendement aannemen, teneinde de teller van het verkiesbaarheidscijfer te verhogen door B te vervangen door het totale aantal voorkeurstemmen behaald door *alle* kandidaat-titularissen (dit cijfer ligt dus hoger dan het aantal stembiljetten waarop de kiezer naast de naam van een of meer kandidaat-titularissen heeft gestemd).

Cet amendement aurait rendu la mesure proposée neutre à 100 % : ni renforcement de l'effet de la case de tête (projet du gouvernement), ni diminution de ses effets (système communal).

Des amendements en ce sens ont d'ailleurs été déposés par MM. de Donnea et Vandenhaut en séance publique du Sénat le 16 mars 1995 : amendements aux articles 10 et 34 du projet de loi modifiant la législation électorale et à l'article 3 du projet de loi spéciale modifiant la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles et la loi spéciale du 12 janvier 1989 relative aux institutions bruxelloises.

Ces amendements ont été repoussés par la majorité parlementaire. Il en fut de même à la Chambre.

L'intention du gouvernement était donc bien de jeter de la poudre aux yeux des électeurs et des médias et en réalité de renforcer les effets de la case de tête et donc de diminuer encore le nombre d'élus aux voix de préférence.

Les résultats des avant-dernières et des dernières élections ont amplement confirmé le caractère pervers du nouveau système électoral puisque sur la liste PRL-FDF à la Région bruxelloise, en 1995 pour ne reprendre que cet exemple, (28 élus, soit le plus grand nombre d'élus sur une même liste en Belgique), 26 candidats ont été élus dans l'ordre de la liste (alors que la case de tête ne représente pourtant que 38 % du chiffre électoral de la liste), deux l'ont été en atteignant directement le chiffre d'éligibilité (exploit exceptionnel car ce chiffre était de 4.982 voix) *et aucun siège n'a été conféré aux voix de préférence* (c'est-à-dire après épuisement de la case de tête qui, au contraire, allait encore au-delà du nombre des élus).

Le tableau de dévolution des bulletins favorables à l'ordre de présentation est joint en annexe.

L'immense majorité des candidats placés en queue de liste, malgré des scores de 2.000, 2.500 ou même plus de 3.000 voix, n'ont donc pas été élus ! La situation est la même, *mutatis mutandis*, pour les autres élections régionales et les élections législatives, mais à la Région bruxelloise, la longueur de la liste et le nombre d'élus PRL-FDF illustre mieux la présente démonstration. Dans un arrondissement où il y a en tout et pour tout 5 sièges à pourvoir et où une liste n'emporte qu'1 ou 2 sièges, ce phénomène, bien que réel, est moins visible.

Par conséquent, non seulement il y a un déficit de démocratie à laisser sur le carreau ceux que l'électeur préfère mais en plus à quoi bon obliger les assesseurs à des dépouillements de votes multiples fastidieux et tardifs dans

Dit amendement zou de gevolgen van de voorgestelde maatregel volledig geneutraliseerd hebben : de gevolgen van de lijststem zouden versterkt (ontwerp van de regering) noch afgezwakt worden (regeling voor de gemeenteraadsverkiezing).

De heren de Donnea en Vandenhauten hebben tijdens de openbare vergadering van de Senaat van 16 maart 1995 trouwens amendementen in die zin ingediend : amendementen op de artikelen 10 en 34 van het ontwerp van wet tot wijziging van de kieswetgeving en op artikel 3 van het ontwerp van bijzondere wet tot wijziging van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen en de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse instellingen.

Die amendementen zijn verworpen door de meerderheid in de Senaat. Dat was ook het geval in de Kamer.

De regering had dus wel degelijk het voornemen om de kiezers en de media zand in de ogen te strooien, in werkelijkheid de gevolgen van de lijststem te versterken en, bijgevolg, het aantal gekozenen met voorkeurstemmen nog te doen afnemen.

Uit de uitslag van de voorlaatste en de laatste verkiezingen is duidelijk gebleken dat het nieuwe kiesstelsel kwalijke neveneffecten heeft. Een voorbeeld : de PRL-FDF-lijst in het Brussels Gewest in 1995. Van de 28 gekozenen, d.i. het grootste aantal gekozenen op eenzelfde lijst in België, zijn 26 kandidaten gekozen in de volgorde van de lijst (hoewel de lijststem slechts 38 % van het stemcijfer van de lijst uitmaakt), twee kandidaten zijn verkozen omdat ze onmiddellijk het verkiesbaarheidscijfer haalden (dit is uitzonderlijk, want het ging om 4.982 stemmen) *en geen enkele zetel werd verkregen op basis van de voorkeurstemmen* (d.w.z. nadat de lijststemmen waren opgebruikt, die, integendeel, zelfs ten goede kwamen aan niet-gekozenen).

Als bijlage gaat de tabel met de overdracht van de stembiljetten ten gunste van de volgorde van voordracht.

De meeste kandidaten die onderaan op de lijst stonden, zijn dus niet verkozen, hoewel ze 2.000, 2.500 of zelfs meer dan 3.000 stemmen behaald hebben ! De situatie is, *mutatis mutandis*, dezelfde voor de andere gewestelijke verkiezingen en de verkiezingen van het federale parlement. Voor het Brussels Gewest verduidelijkt de lengte van de lijst en het aantal PRL-FDF-gekozenen beter wat we willen aantonen. Dit fenomeen is weliswaar reëel, maar valt minder op in een arrondissement waar er in totaal 5 zetels toe te kennen zijn en waar een lijst slechts 1 of 2 zetels behaalt.

Die gang van zaken is bijgevolg niet alleen weinig democratisch, aangezien de kandidaten aan wie de kiezer de voorkeur geeft, in de kou blijven staan. Wat voor zin heeft het bovendien dat de bijzitters in het holst van de

la nuit, puisque l'effet pervers de ce mode de scrutin renforce quand même l'ordre des listes à 95 % ou 100 % !

Il est aussi faux de dire que si le vote multiple est utilisé abondamment, l'influence des votes de liste va diminuer.

En effet, en reprenant toujours le même exemple de l'élection au Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale en 1995, du moment que les vingt premiers candidats font relativement beaucoup de voix, ils épargnent donc d'autant plus la case de tête, même faible, qui va aller d'autant plus loin. Autrement dit, qu'il y ait 50.000 votes en case de tête et 100.000 votes sur les 20 premiers candidats ou 100.000 votes en case de tête et 50.000 votes sur les 20 premiers candidats, cela revient à peu près au même (3). Le raisonnement inverse ne serait pertinent que si les votes arrachés à la case de tête se portaient surtout sur les derniers candidats et peu sur les premiers, ce qui n'est jamais le cas.

Si l'on consulte le tableau de dévolution des bulletins favorables à l'ordre de présentation des candidats titulaires de la liste PRL-FDF au Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale, l'on voit que avec une case de tête d'environ 38 % du chiffre électoral de la liste, 26 élus sur 28 l'ont été dans l'ordre de la liste, ce qui montre bien l'aberration du système.

A titre de comparaison, avant la réforme électorale d'avril 1995, lors des élections régionales bruxelloises de juin 1989, 2 élus sur 15 de la liste PRL, l'ont été par leurs seuls votes de préférence alors que 41,75 % des votes de la liste étaient favorables à l'ordre de présentation des candidats titulaires. De même sur la liste FDF, 3 élus sur 12 l'ont été aux seuls votes de préférence alors que 46,60 % des votes de la liste étaient favorables à l'ordre de présentation des candidats titulaires.

nacht ingewikkelde meervoudige stemmingen moeten verwerken, aangezien de volgorde van voordracht op de lijsten toch voor 95 tot 100 % bevestigd wordt door het kwalijke neveneffect van deze stembiljettenprocedure !

Het is evenmin juist dat overvloedig gebruik van de meervoudige stemming de invloed van de lijststemmen zal temperen.

Als we de verkiezing van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad in 1995 opnieuw als voorbeeld nemen, is het immers zo dat, zodra de eerste twintig kandidaten vrij veel stemmen halen, ze des te minder lijststemmen nodig hebben. Het aantal lijststemmen, hoe gering ook, zal andere kandidaten ten goede komen. Met andere woorden, of er nu 50.000 lijststemmen en 100.000 stemmen op de eerste 20 kandidaten of 100.000 lijststemmen en 50.000 stemmen op de eerste 20 kandidaten zijn, dat komt ongeveer op hetzelfde neer (3). De omgekeerde redenering zou slechts opgaan als de aan de lijst ontnomen stemmen vooral ten goede zouden komen aan de kandidaten die onderaan op de lijst staan en slechts in geringe mate aan de kandidaten die bovenaan op de lijst staan, wat nooit het geval is.

Als men de tabel met de overdracht van de stembiljetten ten gunste van de volgorde van voordracht van de kandidaat-titularissen van de PRL-FDF-lijst voor de Brusselse Hoofdstedelijke Raad in 1995 raadpleegt, stelt men vast dat met lijststemmen ten belope van ongeveer 38 % van het stempelcijfer van de lijst 26 van de 28 kandidaten gekozen werden volgens de volgorde van de lijst, wat de kwalijke neveneffecten van het stelsel duidelijk aantonnt.

Er zij bij wijze van vergelijking op gewezen dat, vóór de hervorming van de kieswetgeving van april 1995, bij de verkiezingen van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad van juni 1989, 2 van de 15 kandidaten op de PRL-lijst uitsluitend dankzij hun voorkeurstemmen verkozen werden, hoewel 41,75 % van de stemmen op de lijst de volgorde van voordracht van de kandidaat-titularissen bevestigde. Op de FDF-lijst werden 3 van de 12 kandidaten uitsluitend dankzij de voorkeurstemmen verkozen, hoewel 46,60 % van de stemmen op de lijst de volgorde van voordracht van de kandidaat-titularissen bevestigde.

(3) Chiffres réels : 56.976 bulletins favorables à l'ordre de présentation des candidats titulaires (dont 54.652 bulletins marqués en case de tête et 2.324 bulletins marqués exclusivement en faveur d'un ou de plusieurs candidats suppléants) et 97.391 votes de préférence pour les 20 premiers candidats titulaires.

(3) Reële cijfers : 56.976 stembiljetten ten gunste van de volgorde van voordracht van de kandidaat-titularissen (waarvan 54.652 stembiljetten waarop bovenaan op een lijst is gestemd en 2.324 stembiljetten waarop uitsluitend naast de naam van een of meerdere kandidaat-opvolgers is gestemd) en 97.391 voorkeurstemmen voor de eerste 20 kandidaat-titularissen.

Commentaires de la proposition de résolution

L'objectif de la loi actuelle était de donner la possibilité aux électeurs de multiplier leurs votes de préférence au profit de candidats d'une même liste aux élections pour le Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale, à l'instar des élections communales.

Cette nouveauté, d'où il résultait une augmentation du nombre de votes nominatifs pour les différents candidats au sein de chaque liste, n'a entraîné dans la loi actuelle, aucune répercussion sur la notion clé du chiffre d'éligibilité. Cette notion reste intouchée par la loi, sous la réserve que la notion de « vote » a été remplacée par celle de « bulletin », ce qui met à égalité les bulletins n'accordant aucun vote de préférence, ceux n'en accordant qu'un seul et les bulletins à votes multiples.

Or, la loi actuelle a un effet pervers, en ce sens que, contrairement au but prétendument recherché, elle en arrive à renforcer sensiblement les effets de la case de tête; en effet, le vote multiple, en principe, a pour effet d'accroître le nombre de voix de préférence obtenues par chaque candidat individuellement, de sorte que chacun de ces candidats se rapproche du chiffre d'éligibilité et doit donc moins puiser qu'auparavant dans la case de tête; avec la conséquence que les effets de celle-ci se prolongent encore plus loin qu'auparavant à l'intérieur de chaque liste. (Voir à cet égard, les commentaires sur la liste PRL-FDF à la Région de Bruxelles-Capitale en 1995.)

Ceci est évidemment une conséquence contraire au but prétendument recherché de la loi qui est d'accroître la démocratie !

La loi actuelle n'est donc pas neutre : l'instauration du vote multiple n'entraîne certes aucune répercussion sur le chiffre électoral, qui commande la répartition des sièges entre listes concurrentes, mais en ne modifiant pas le chiffre d'éligibilité, il influence la dévolution des sièges entre les candidats au sein d'une même liste, dans le sens d'une plus grande conformité à l'ordre de la liste.

Si l'on voulait rencontrer le vœu réel du législateur de mars-avril 1995, abusé par le gouvernement, qui était tout au contraire de réduire l'importance de la case de tête au profit des votes de préférence, il s'indiquait d'adapter la notion de chiffre d'éligibilité en valorisant les votes de préférence, pour les prendre tous en compte afin de déterminer ledit chiffre d'éligibilité.

Il importera dès lors de comptabiliser au titre du chiffre d'éligibilité, entre autres, l'ensemble des votes de préférence recueillis par les candidats titulaires. Ceci aura pour conséquence que le chiffre d'éligibilité sera poussé vers le

Commentaar bij het voorstel van resolutie

Het doel van de huidige wet bestond erin de kiezers de mogelijkheid te bieden meer voorkeurstemmen uit te brengen op kandidaten van eenzelfde lijst voor de verkiezingen van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad, net zoals bij de gemeenteraadsverkiezingen.

Die nieuwheid, die resulteerde in een verhoging van het aantal naamstemmen voor de verschillende kandidaten op elke lijst, heeft in de huidige wet geen gevolgen voor het sleutelbegrip « verkiesbaarheidscijfer ». Aan dit begrip wordt niet geraakt door de wet, zij het dat het begrip « stem » is vervangen door « stembiljet ». Hierdoor worden de stembiljetten waarop geen voorkeurstem wordt uitgebracht, gelijkgesteld met die waarop een of meer stemmen worden uitgebracht.

De huidige wet sorteert echter een kwalijk effect : in tegenstelling tot het doel dat men beweert na te streven, versterkt ze aanzienlijk de gevolgen van de lijststem. De meervoudige stemming heeft immers in beginsel tot gevolg dat het aantal voorkeurstemmen voor elke kandidaat afzonderlijk toeneemt, zodat elk van die kandidaten dichter bij het verkiesbaarheidscijfer komt en dus minder dan vroeger de lijststem nodig heeft. Dit heeft binnen elke lijst gevolgen die verder gaan dan tevoren. (Zie in dit verband de commentaar op de PRL-FDF-lijst in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 1995.)

Dit is uiteraard niet het gevolg dat de wetgever nastreeft, te weten, de democratie te versterken.

De huidige wet is dus niet neutraal : de invoering van de meervoudige stemming heeft weliswaar geen enkel gevolg voor het stemcijfer, dat bepalend is voor de verdeeling van de zetels tussen concurrerende lijsten. Doordat het verkiesbaarheidscijfer niet wordt gewijzigd, heeft een en ander echter gevolgen voor de toewijzing van de zetels tussen de kandidaten op eenzelfde lijst, aangezien die meer volgens de volgorde van de lijst zal geschieden.

De wetgever van maart-april 1995 wilde het belang van de lijststem verminderen ten gunste van de voorkeurstemmen. De regering heeft hiervan misbruik gemaakt. Wil men dit toch bewerkstelligen, dan moet het begrip « verkiesbaarheidscijfer » worden aangepast door meer gewicht te geven aan de voorkeurstemmen en moet met al die stemmen rekening worden gehouden om dat verkiesbaarheidscijfer te bepalen.

Er zou bij de berekening van het verkiesbaarheidscijfer bijgevolg rekening moeten worden gehouden met, onder meer, alle voorkeurstemmen die zijn uitgebracht voor de kandidaat-titularissen. Dit zal tot gevolg hebben dat het

haut. Dans ces conditions, le « pot commun » s'épuisera plus rapidement, et le nombre de candidats qui pourront être élus grâce à leurs seules voix de préférence ne sera alors pas inférieur à ce qu'il aurait été sous l'empire du code électoral d'avant 1995.

L'exemple chiffré de la liste PRL-FDF à la Région de Bruxelles-Capitale en juin 1995 est encore là très démonstratif. Le chiffre d'éligibilité calculé selon la loi du 5 avril 1995 s'élève à 4.982 (144.478 chiffre électoral : 29) alors que selon l'actuelle proposition il aurait été de : 56.976 (nombre de bulletins favorables à l'ordre de présentation des candidats titulaires) + 178.570 (nombre total de votes émis en faveur de tous les candidats titulaires) : 29 soit 8.122.

Il va de soi que l'ordre des élus aurait été tout différent.

Stéphane de LOBKOWICZ (F)

verkiesbaarheidscijfer de hoogte zal ingaan. Aldus zal de gezamenlijke pot sneller opgebruikt zijn en zal het aantal kandidaat-titularissen die kunnen worden gekozen dankzij hun voorkeurstemmen niet lager zijn dan met toepassing van de kieswet van vóór 1995.

Het voorbeeld met cijfergegevens van de PRL-FDF-lijst voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in juni 1995 toont een en ander zeer duidelijk aan. Het verkiesbaarheidscijfer berekend volgens de wet van 5 april 1995 bedraagt 4.982 (144.478 stemcijfer gedeeld door 29), terwijl het volgens het huidige voorstel 56.976 zou bedragen (aantal stembiljetten voor de volgorde van voordracht van de kandidaat-titularissen) + 178.570 (totaal aantal stemmen uitgebracht voor alle kandidaat-titularissen) gedeeld door 29, zijnde 8.122.

Het spreekt vanzelf dat de volgorde van de gekozenen er helemaal anders zou hebben uitgezien.

PROPOSITION DE RESOLUTION

**invitant le Parlement fédéral
à voter les modifications législatives
nécessaires à la correction
de l'effet pervers induit de l'introduction
du vote multiple aux élections pour le
Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale**

Le Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale

invite le Parlement fédéral à modifier la législation électorale réglant l'élection de ses membres de sorte que le chiffre d'éligibilité de chaque liste s'obtienne désormais en divisant le nombre de voix constitué par l'addition des bulletins favorables à l'ordre de présentation des candidats et de tous les votes nominatifs pour les candidats par le nombre de sièges + 1 attribués à la liste.

Stéphane de LOBKOWICZ (F)

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

**waarbij het federale parlement
wordt verzocht om de nodige wetswijzigingen
goed te keuren om de aavrechtse gevolgen
van de invoering van de meervoudige
stemming bij de verkiezingen voor de
Brusselse Hoofdstedelijke Raad te verhelpen**

De Brusselse Hoofdstedelijke Raad

verzoekt het federale parlement om de kieswetgeving die de verkiezing van zijn leden regelt zo te wijzigen dat het verkiesbaarheidscijfer van elke lijst voortaan verkregen wordt door het aantal stemmen dat het resultaat is van het optellen van de stembiljetten ten gunste van de volgorde van voordracht van de kandidaten en van alle naamstemmen voor de kandidaten te delen door het aantal zetels + 1 die aan de lijst zijn toegewezen.

Annexes

Système communal (inchangé) et provincial (nouveau)

Exemple imaginaire

Case de tête : 40.000 bulletins (1)

Votes de préférence : 60.000 bulletins (2)

Total des voix de la liste ou chiffre électoral : 100.000

Candidat n°	1 :	40.000
	2 :	24.000
	3 :	4.500
	4 :	3.000
	5 :	2.000
	6 :	3.500
	7 :	3.000
	8 :	2.000
	9 :	2.000
	10 :	1.500
	11 :	1.500
	12 :	1.500
	13 :	1.500
	14 :	1.500
	15 :	1.500
	16 :	500
	17 :	500
	18 :	2.000
	19 :	5.100
	20 :	4.900
	21 :	15.000

Désignation des élus

$$\text{Chiffre d'éligibilité : } \frac{(40.000 + 60.000) \times 10}{11} = 90.909$$

A répartir $40.000 \times 10 = 400.000$

Candidat n°	1 :	40.000	$+ 50.909 = 90.909$
		Reste 349.091	1 ^{er} élu
2 :	24.000	$+ 66.909 = 90.909$	2 ^{ème} élu
		Reste 282.182	3 ^{ème} élu
3 :	4.500	$+ 86.409 = 90.909$	4 ^{ème} élu
		Reste 195.773	5 ^{ème} élu
4 :	3.000	$+ 87.909 = 90.909$	6 ^{ème} élu
		Reste 107.864	7 ^{ème} élu
5 :	2.000	$+ 88.909 = 90.909$	8 ^{ème} élu
		Reste 18.955	9 ^{ème} élu
6 :	3.500	$+ 18.955 = 22.455$	10 ^{ème} élu
		Reste 0	
7 :	3.000		
8 :	2.000		
9 :	2.000		
10 :	1.500		
11 :	1.500		

(1) Il n'est pas tenu compte de la suppression de moitié des effets de la case de tête, ceci en vue de faciliter les comparaisons entre différentes élections qui connaissaient encore le système de la case de tête non-diminuée. La division de moitié des effets de la case de tête n'a pas d'influence sur le raisonnement, les considérations et les propositions de modifications législatives qui suivent.

(2) Votant en moyenne pour 2 candidats soit 120.000 voix exprimées.

Bijlagen

Regeling voor de gemeenteraadsverkiezingen (ongewijzigd) en de provincieraadsverkiezingen (nieuw)

Denkbeeldig voorbeeld

Lijststem : 40.000 stembiljetten (1)

Voorkeurstemmen : 60.000 stembiljetten (2)

Totaal van de lijststemmen of stemcijfer : 100.000

Kandidaat nr.	1 :	40.000
	2 :	24.000
	3 :	4.500
	4 :	3.000
	5 :	2.000
	6 :	3.500
	7 :	3.000
	8 :	2.000
	9 :	2.000
	10 :	1.500
	11 :	1.500
	12 :	1.500
	13 :	1.500
	14 :	1.500
	15 :	1.500
	16 :	500
	17 :	500
	18 :	2.000
	19 :	5.100
	20 :	4.900
	21 :	15.000

Aanwijzing van de gekozenen

$$\text{Verkiesbaarheidscijfer : } \frac{(40.000 + 60.000) \times 10}{11} = 90.909$$

Te verdelen $40.000 \times 10 = 400.000$

Kandidaat nr.	1 :	40.000	$+ 50.909 = 90.909$	1ste gekozen
	2 :	24.000	$+ 66.909 = 90.909$	2de gekozen
	3 :	4.500	$+ 86.409 = 90.909$	3de gekozen
	4 :	3.000	$+ 87.909 = 90.909$	4de gekozen
	5 :	2.000	$+ 88.909 = 90.909$	5de gekozen
	6 :	3.500	$+ 18.955 = 22.455$	6de gekozen
	7 :	3.000		10de gekozen
	8 :	2.000		
	9 :	2.000		
	10 :	1.500		
	11 :	1.500		

(1) Er wordt geen rekening gehouden met de halvering van de devolutieve kracht van de lijststem om de vergelijking te vergemakkelijken tussen verschillende verkiezingen waarbij de devolutieve kracht van de lijststem niet was verminderd. De halvering van de devolutieve kracht van de lijststem heeft geen invloed op de redenering, de overwegingen en de voorstellen tot wijziging van de wet die volgen.

(2) Waarbij gemiddeld voor 2 kandidaten wordt gestemd of 120.000 uitgebrachte stemmen.

12 :	1.500
13 :	1.500
14 :	1.500
15 :	1.500
16 :	500
17 :	500
18 :	2.000
19 :	5.100
20 :	4.900
21 :	15.000

8ème élu
9ème élu
7ème élu

12 :	1.500
13 :	1.500
14 :	1.500
15 :	1.500
16 :	500
17 :	500
18 :	2.000
19 :	5.100
20 :	4.900
21 :	15.000

8ste gekozene
9de gekozene
7de gekozene

Système provincial (ancien) et législatif ⁽¹⁾ (ancien)**Exemple imaginaire**Case de tête : 40.000 bulletins ⁽²⁾Votes de préférence : 60.000 bulletins ⁽³⁾

Candidat n° 1 :	20.000
2 :	12.000
3 :	2.250
4 :	1.500
5 :	1.000
6 :	1.750
7 :	1.500
8 :	1.000
9 :	1.000
10 :	750
11 :	750
12 :	750
13 :	750
14 :	750
15 :	750
16 :	250
17 :	250
18 :	1.000
19 :	2.550
20 :	2.450
21 :	7.500

(Vroegere) regeling voor de provincieraadsverkiezingen en voor de parlementsverkiezingen ⁽¹⁾**Denkbeeldig voorbeeld**Lijststem : 40.000 stembiljetten ⁽²⁾Voorkeurstemmen : 60.000 stembiljetten ⁽³⁾

Kandidaat nr. 1 :	20.000
2 :	12.000
3 :	2.250
4 :	1.500
5 :	1.000
6 :	1.750
7 :	1.500
8 :	1.000
9 :	1.000
10 :	750
11 :	750
12 :	750
13 :	750
14 :	750
15 :	750
16 :	250
17 :	250
18 :	1.000
19 :	2.550
20 :	2.450
21 :	7.500

Désignation des élusChiffre d'éligibilité : $\frac{40.000 + 60.000}{11} = 9.091$

Case de tête : 40.000

Candidat n° 1 :	20.000	+ 0 = 20.000 Reste 40.000	1er élu
2 :	12.000	+ 0 = 9.091 Reste 40.000	2ème élu
3 :	2.250	+ 6.841 = 9.091 Reste 33.159	3ème élu
4 :	1.500	+ 7.591 = 9.091 Reste 25.568	4ème élu
5 :	1.000	+ 8.091 = 9.091 Reste 17.477	5ème élu

Aanwijzing van de gekozenenVerkiesbaarheidscijfer : $\frac{40.000 + 60.000}{11} = 9.091$

Lijststem : 40.000

Kandidaat nr. 1 :	20.000	+ 0 = 20.000 blijft over 40.000	1ste gekozene
2 :	12.000	+ 0 = 9.091 blijft over 40.000	2de gekozene
3 :	2.250	+ 6.841 = 9.091 blijft over 33.159	3de gekozene
4 :	1.500	+ 7.591 = 9.091 blijft over 25.568	4de gekozene
5 :	1.000	+ 8.091 = 9.091 blijft over 17.477	5de gekozene

(1) En faisant abstraction des bulletins marqués exclusivement pour un suppléant, qui s'ajoutent à la case de tête pour donner le total des votes favorables à l'ordre de présentation des candidats titulaires.

(2) Il n'est pas tenu compte de la suppression de moitié des effets de la case de tête, ceci en vue de faciliter les comparaisons entre différentes élections qui connaissaient encore les systèmes de la case de tête non-diminuée.

(3) Ne votant que pour 1 seul candidat soit 60.000 voix exprimées.

(1) Waarbij geen rekening wordt gehouden met de stembiljetten waarop alleen voor een opvolger een stem wordt uitgebracht. Deze stembiljetten worden toegevoegd aan de lijststem. Aldus krijgt men het totaal aantal stemmen ten gunste van de volgorde van voordracht van de kandidaat-titularissen.

(2) Er is geen rekening gehouden met de halvering van de devolutieve kracht van de lijststem om de vergelijking te vergemakkelijken tussen verschillende verkiezingen waarbij de devolutieve kracht van de lijststem nog niet was verminderd.

(3) Waarbij slechts voor 1 kandidaat wordt gestemd of 60.000 uitgebrachte stemmen.

6 :	1.750	+ 7.341 = 9.091 Reste 10.136	6ème élu
7 :	1.500	+ 7.591 = 9.091 Reste 2.545	7ème élu
8 :	1.000	+ 2.545 = 3.545 Reste 0	9ème élu
9 :	1.000		
10 :	750		
11 :	750		
12 :	750		
13 :	750		
14 :	750		
15 :	750		
16 :	250		
17 :	250		
18 :	1.000		
19 :	2.550		10ème élu
20 :	2.450		
21 :	7.500		8ème élu

N.B. : On fait ici abstraction des bulletins « suppléants ».

6 :	1.750	+ 7.341 = 9.091 blijft over 10.136	6de gekozene
7 :	1.500	+ 7.591 = 9.091 blijft over 2.545	7de gekozene
8 :	1.000	+ 2.545 = 3.545 blijft over 0	9de gekozene
9 :	1.000		
10 :	750		
11 :	750		
12 :	750		
13 :	750		
14 :	750		
15 :	750		
16 :	250		
17 :	250		
18 :	1.000		
19 :	2.550		10de gekozene
20 :	2.450		
21 :	7.500		8ste gekozene

N.B. : Hier wordt geen rekening gehouden met de stembiljetten waarop gestemd wordt voor opvolgers.

Système législatif (nouveau) et régional⁽¹⁾

Exemple imaginaire

Case de tête : 40.000 bulletins⁽²⁾

Votes de préférence : 60.000 bulletins⁽³⁾

Candidat n° 1 : 40.000
 2 : 24.000
 3 : 4.500
 4 : 3.000
 5 : 2.000
 6 : 3.500
 7 : 3.000
 8 : 2.000
 9 : 2.000
 10 : 1.500
 11 : 1.500
 12 : 1.500
 13 : 1.500
 14 : 1.500
 15 : 1.500
 16 : 500
 17 : 500
 18 : 2.000
 19 : 5.100
 20 : 4.900
 21 : 15.000

Regeling parlementsverkiezingen (nieuw) en gewestraadsverkiezingen⁽¹⁾

Denkbeeldig voorbeeld

Lijststem : 40.000 stembiljetten⁽²⁾

Voorkeurstemmen : 60.000 stembiljetten⁽³⁾

Kandidaat nr. 1 : 40.000
 2 : 24.000
 3 : 4.500
 4 : 3.000
 5 : 2.000
 6 : 3.500
 7 : 3.000
 8 : 2.000
 9 : 2.000
 10 : 1.500
 11 : 1.500
 12 : 1.500
 13 : 1.500
 14 : 1.500
 15 : 1.500
 16 : 500
 17 : 500
 18 : 2.000
 19 : 5.100
 20 : 4.900
 21 : 15.000

(1) Toujours en faisant abstraction des bulletins marqués exclusivement en faveur d'un ou de plusieurs suppléants.

(2) Il n'est pas tenu compte de la suppression de moitié des effets de la case de tête, ceci en vue de faciliter les comparaisons entre différentes élections qui connaissaient encore le système de la case de tête non-diminuée.

(3) Votant en moyenne pour 2 candidats soit 120.000 voix exprimées.

(1) Waarbij nog steeds geen rekening wordt gehouden met de stembiljetten waarop alleen wordt gestemd voor één of meer opvolgers.

(2) Er is geen rekening gehouden met de halvering van de devolutieve kracht van de lijststem om de vergelijking te vergemakkelijken tussen verschillende verkiezingen waarbij de devolutieve kracht van de lijststem nog niet was verminderd.

(3) Waarbij gemiddeld voor 2 kandidaten wordt gestemd of 120.000 uitgebrachte stemmen.

Nouveau mode de dépouillement proposé pour les élections régionales⁽¹⁾

Exemple imaginaire

Chiffre d'éligibilité : $\frac{40.000 + 120.000}{11} = 14.545$

Case de tête : 40.000⁽³⁾

Candidat n° 1 : 40.000 + 0 = 40.000 Reste 40.000

1er élu

2 : 24.000 + 0 = 24.000 Reste 40.000

2ème élu

3 : 4.500 + 10.045 = 14.545 Reste 29.955

4ème élu

4 : 3.000 + 11.545 = 14.545 Reste 18.410

5ème élu

5 : 2.000 + 12.545 = 14.545 Reste 5.865

6ème élu

6 : 3.500 + 5.865 = 9.365 Reste 0

7ème élu

7 : 3.000

10ème élu

8 : 2.000

9 : 2.000

10 : 1.500

11 : 1.500

12 : 1.500

13 : 1.500

14 : 1.500

15 : 1.500

16 : 500

17 : 500

18 : 2.000

19 : 5.100

8ème élu

20 : 4.900

9ème élu

21 : 15.000

3ème élu

Conclusions : avec notre système et en supposant que chaque candidat fasse en moyenne 2 x plus de voix, il y a 4 élus hors ordre de la liste au lieu d'un seul.

Nieuwe wijze van stemopneming voorgesteld voor de gewestraadverkiezingen⁽¹⁾

Denkbeeldig voorbeeld

Verkiesbaarheidscijfer : $\frac{40.000 + 120.000}{11} = 14.545$

Lijststem : 40.000⁽³⁾

Kandidaat nr.1 : 40.000 + 0 = 40.000 blijft over 40.000

1ste gekozene

2 : 24.000 + 0 = 24.000 blijft over 40.000

2de gekozene

3 : 4.500 + 10.045 = 14.545 blijft over 29.955

3de gekozene

4 : 3.000 + 11.545 = 14.545 blijft over 18.410

5de gekozene

5 : 2.000 + 12.545 = 14.545 blijft over 5.865

6de gekozene

6 : 3.500 + 5.865 = 9.365 blijft over 0

7de gekozene

7 : 3.000

10de gekozene

8 : 2.000

9 : 2.000

10 : 1.500

11 : 1.500

12 : 1.500

13 : 1.500

14 : 1.500

15 : 1.500

16 : 500

17 : 500

18 : 2.000

19 : 5.100

20 : 4.900

21 : 15.000

8ste gekozene

9de gekozene

3de gekozene

Conclusie : met onze regeling en gesteld dat elke kandidaat gemiddeld tweemaal meer stemmen haalt, zijn er 4 gekozenen die niet beantwoorden aan de volgorde van de lijst in plaats van slechts 1.

(1) Toujours en faisant abstraction des bulletins pour les suppléants dont la suppression n'apparaît pas encore comme définitive.

(2) 120.000 est le nombre total de votes pour tous les titulaires.

(3) Il n'est pas tenu compte de la suppression de moitié des effets de la case de tête, ceci en vue de faciliter les comparaisons entre différentes élections qui connaissaient encore le système de la case de tête non-diminution.

(1) Nog steeds zonder rekening te houden met de stembiljetten voor de opvolgers waarvan de afschaffing nog niet definitief lijkt.

(2) 120.000 is het totale aantal stemmen voor alle titularissen.

(3) Er is geen rekening gehouden met de halvering van de devolutieve kracht van de lijststem om de vergelijking te vergemakkelijken tussen verschillende verkiezingen waarbij de devolutieve kracht van de lijststem nog niet is verminderd.

Elus pour la liste PRL/FDF en cas d'adoption de notre nouveau mode de calcul du chiffre d'éligibilité (exemple réel sur base des élections de juin 1995)

Chiffre d'éligibilité : 8.122

Nombre de sièges : 28

Bulletins favorables à l'ordre des candidats titulaires : 56.976 (1)

N°	Nom	Votes	Dévol	Total	Elu
01	DE DECKER Armand	19.302	0	19.302	x
02	GOSUIN Didier	13.563	0	13.563	x
03	HASQUIN Hervé	5.626	2.496	8.122	x
04	VAN EYLL Didier	4.553	3.569	8.122	x
05	LEMESRE Marion	3.795	4.327	8.122	x
06	PAYFA Martine	6.519	1.603	8.122	x
07	PIVIN Jacques	2.997	5.125	8.122	x
08	CORNELISSEN Jean-Pierre	2.331	5.791	8.122	x
09	ANDRE Eric	3.124	4.998	8.122	x
10	DRAPS Willem	3.708	4.414	8.122	x
11	de PATOUL Serge	3.076	5.046	8.122	x
12	DE GRAVE Jacques	2.460	5.662	8.122	x
13	ROELANTS du VIVIER François	1.730	6.392	8.122	x
14	d'JONGHE d'ARDOYE Yves	6.423	1.699	8.122	x
15	CLERFAYT Bernard	3.624	4.498	8.122	x
16	COOLS Marc	2.630	1.356	3.986	x
17	MOLENBERG Isabelle	2.723	0	2.723	x
18	van WEDDINGEN Eric	1.790			
19	CARON Danielle	3.800	0	3.800	x
20	SCHEPMANS Françoise	3.617	0	3.617	x
21	VANPEVENAGE Anne-Marie	1.764			
22	STENGERS Marie-Laure	3.148	0	3.148	x
23	CARTON de WIART Françoise	2.627	0	2.627	x
24	MICHEL Claude	1.259			
25	HECQ Michel	1.201			
26	DE PERMENTIER Corinne	2.916	0	2.916	x
27	GOVERS Pascale	1.166			
28	BERTIEAUX Françoise	2.826	0	2.826	x
29	NIMEGEERS Alain	1.128			
30	DEBOUVERIE Patrick	1.022			
31	NEIRA CABALLERO Victor	840			
32	van CRANEM Philippe	1.094			
33	PEETERS Claudine	2.163			
34	DUFOURNY Dominique	2.604	0	2.604	x
35	ZEGUENDI Khalil	896			
36	DEGRIJSE Jacques	769			
37	FINKELSTEIN Frédéric	916			
38	GOERGEN Pascal	534			
39	JOANNES Jeanine	1.062			
40	CASSAERT Monique	745			
41	d'HUART Eric	967			
42	DESCAMPS Louise	1.109			
43	HELLIN André	625			
44	HAM Valérie	679			
45	WERY Dominique	869			
46	TEMPELHOF Pierre	455			
47	DEWAELS Martial	607			
48	POLLET Georges	506			
49	DIERICK Michel	722			

(1) Il n'est pas tenu compte de la suppression de moitié des effets de la case de tête, ceci en vue de faciliter les comparaisons entre différentes élections qui connaissaient encore le système de la case de tête non-diminuée.

Gekozenen voor de PRL-FDF-lijst ingeval onze nieuwe wijze van berekening van het verkiebaarheidscijfer (voorbeeld op basis van de verkiezingen van juni 1995) wordt aangenomen

Verkiebaarheidscijfer : 8.122

Aantal zetels : 28

Stembiljetten ten gunste van de volgorde van de kandidaat-titularissen: 56.976 (1)

Nr.	Naam	Stemmen	Devolutief	Totaal	Gekozen
01	DE DECKER Armand	19.302	0	19.302	x
02	GOSUIN Didier	13.563	0	13.563	x
03	HASQUIN Hervé	5.626	2.496	8.122	x
04	VAN EYLL Didier	4.553	3.569	8.122	x
05	LEMESRE Marion	3.795	4.327	8.122	x
06	PAYFA Martine	6.519	1.603	8.122	x
07	PIVIN Jacques	2.997	5.125	8.122	x
08	CORNELISSEN Jean-Pierre	2.331	5.791	8.122	x
09	ANDRE Eric	3.124	4.998	8.122	x
10	DRAPS Willem	3.708	4.414	8.122	x
11	de PATOUL Serge	3.076	5.046	8.122	x
12	DE GRAVE Jacques	2.460	5.662	8.122	x
13	ROELANTS du VIVIER François	1.730	6.392	8.122	x
14	d'JONGHE d'ARDOYE Yves	6.423	1.699	8.122	x
15	CLERFAYT Bernard	3.624	4.498	8.122	x
16	COOLS Marc	2.630	1.356	3.986	x
17	MOLENBERG Isabelle	2.723	0	2.723	x
18	van WEDDINGEN Eric	1.790			
19	CARON Danielle	3.800	0	3.800	x
20	SCHEPMANS Françoise	3.617	0	3.617	x
21	VANPEVENAGE Anne-Marie	1.764			
22	STENGERS Marie-Laure	3.148	0	3.148	x
23	CARTON de WIART Françoise	2.627	0	2.627	x
24	MICHEL Claude	1.259			
25	HECQ Michel	1.201			
26	DE PERMENTIER Corinne	2.916	0	2.916	x
27	GOVERS Pascale	1.166			
28	BERTIEAUX Françoise	2.826	0	2.826	x
29	NIMEGEERS Alain	1.128			
30	DEBOUVERIE Patrick	1.022			
31	NEIRA CABALLERO Victor	840			
32	van CRANEM Philippe	1.094			
33	PEETERS Claudine	2.163			
34	DUFOURNY Dominique	2.604	0	2.604	x
35	ZEGUENDI Khalil	896			
36	DEGRIJSE Jacques	769			
37	FINKELSTEIN Frédéric	916			
38	GOERGEN Pascal	534			
39	JOANNES Jeanine	1.062			
40	CASSAERT Monique	745			
41	d'HUART Eric	967			
42	DESCAMPS Louise	1.109			
43	HELLIN André	625			
44	HAM Valérie	679			
45	WERY Dominique	869			
46	TEMPELHOF Pierre	455			
47	DEWAELS Martial	607			
48	POLLET Georges	506			
49	DIERICK Michel	722			

(1) Er is geen rekening gehouden met de halvering van de devolutieve kracht van de lijststem om de vergelijking te vergemakkelijken tussen verschillende verkiezingen waarbij de devolutieve kracht van de lijststem nog niet is verminderd.

Nº	Nom	Votes	Dévol	Total	Elu
50	de STREEL Benoît	448			
51	BECKERS Lucien	779			
52	DECOURTY Viviane	687			
53	LENGELE Eric	889			
54	DEMEY Guy	643			
55	JODOGNE Cécile	1.244			
56	LECLAIR Jacques	569			
57	PIR Jacqueline	895			
58	LEJEUNE Christian	439			
59	MATHIEU Vincent	932			
60	HALKIN-LOUIS Monique	772			
61	DEPRE Danielle	1.000			
62	PHILIPPART de FOY André	528			
63	MERGAM Anne	1.272			
64	DOM Gabriel	1.247			
65	BOULOGNE Georges	695			
66	PIERARD Cécile	1.397			
67	VEDRIN Jacques	1.189			
68	de CLIPPELE Jean-Pierre	3.390	0	3.390	x
69	VAN GORP Jean-Pierre	1.539			
70	GUILLAUME Bernard	2.514			
71	DEREPPE-SOUMOY Nicole	2.146			
72	de LOBKOWICZ Stéphane	5.814	0	5.814	x
73	DURIAU Francis	2.584			
74	DE WOLF Vincent	3.088	0	3.088	x
75	DESIR Georges	7.240	0	7.240	x

Nr.	Naam	Stemmen	Devolutief	Totaal	Gekozen
50	de STREEL Benoît	448			
51	BECKERS Lucien	779			
52	DECOURTY Viviane	687			
53	LENGELE Eric	889			
54	DEMEY Guy	643			
55	JODOGNE Cécile	1.244			
56	LECLAIR Jacques	569			
57	PIR Jacqueline	895			
58	LEJEUNE Christian	439			
59	MATHIEU Vincent	932			
60	HALKIN-LOUIS Monique	772			
61	DEPRE Danielle	1.000			
62	PHILIPPART de FOY André	528			
63	MERGAM Anne	1.272			
64	DOM Gabriel	1.247			
65	BOULOGNE Georges	695			
66	PIERARD Cécile	1.397			
67	VEDRIN Jacques	1.189			
68	de CLIPPELE Jean-Pierre	3.390	0	3.390	x
69	VAN GORP Jean-Pierre	1.539			
70	GUILLAUME Bernard	2.514			
71	DEREPPE-SOUMOY Nicole	2.146			
72	de LOBKOWICZ Stéphane	5.814	0	5.814	x
73	DURIAU Francis	2.584			
74	DE WOLF Vincent	3.088	0	3.088	x
75	DESIR Georges	7.240	0	7.240	x

0503/2342
I.P.M. COLOR PRINTING
₹ 02/218.68.00